

ПРАРАЎНАЛЬНЫ ПРАГЛЯД НЕЙТРАЛІЗАЦЫІ І ЗНІКНЕННЯ НІЯКАГА РОДУ Ў РЭГІЯНАЛЬНАЙ СЛАВЕНСКАЙ, БЕЛАРУСКАЙ І ПОЛЬСКАЙ МОВАХ

Feminizacija (ujemanje z žensko sklanjatvijo) samostalnikov srednjega spola je poznan pojav, pri katerem se mešajo vplivi beloruščine in litovščine v poljskih narečjih na območju Vilne. Tu je beloruski vpliv povezan s čedalje šibkejšo artikulacijo označevalca srednjega spola *-o*, medtem ko se litovski vpliv odraža v binomskem konceptu spola. Vendar je treba preseči poljsko-belorusko-litovski kontekst, kajti analiza slovenskih narečij je nekonfrontacijski kriterij za ocenjevanje trenutnih tez, ki zadevajo ta pojav.

zunanji vpliv, fonetični in morfološki dejavnik, akanje, feminizacija nevtar, podobni jezikovni pojav

The feminisation (coincidence with feminine declension) of neutral nouns forms is a recognised phenomenon which combines Belarusian and Lithuanian influences in the Polish dialects of the Vilnius region. The Belarusian influence here is connected with a weakening of articulation of the neutral noun marker *-o*, while the Lithuanian one is reflected in the binomial concept of gender. But there is a need to go beyond the Polish-Belarusian-Lithuanian context, since the analysis of Slovene dialects is a nonconfrontational criterion for evaluation of the current theses as far as this phenomenon is concerned.

external influence, phonetic and morphological factors, *akanje*, feminisation of neutral nouns, similar linguistic phenomenon

На тэрыторыі сучаснай Літвы і Беларусі фіксуецца рэгіянальны вырыянт польскай мовы, які часта называюць пальшчызнай паўночна-усходняга памежжа або віленскай пальшчызнай. Панятак «віленская» паходзіць ад назвы цэнтру былога паўночна-ўсходняга рэгіёну Рэчы Паспалітай – Вільні, што сёння з'яўляецца сталіцай Літвы і мае літоўскае найменне Вільнюс.

Найбольш актыўна віленская пальшчызна пачынае фармаванне комплексу сваіх характарыстычных рысаў з XVI ст., менавіта на беларускім падмурку, паколькі на першым этапе польская мова пачала падмяняць у афіцыйных і свецкіх моўных кантактах старабеларускую мову, акрамя таго яе распаўсюджванне адбывалася на землях, дзе пражывала пераважна беларускамоўнае

аўтахтоннае насельніцтва. Пазней выкарыстанне рэгіянальнай польскай мовы перайшло ад вышэйшых слаёў грамадства – шляхты, а таксама сярэдніх – мяшчанства, да сялянскага насельніцтва, якое было літоўска- і беларускамоўным, што адбывалася ў XIX, на мяжы XX ст. Паланізацыя літоўскіх сялян не абмінула «беларускай стадыі», гэта азначае, што ў працэсе авалодвання польскай мовай, карэнныя літоўскамоўныя жыхары Віленшчыны абпіраліся на беларускую мясцовую гаворку, якая была засвоена літоўцамі раней (паводле даціроўкі ў навуковай літаратуры ў XVIII ст.), да таго, як адбывалася іх паланізаваўне. Як пісаў вядомы польскі дыялектолаг Казімір Ніч: «Litwini utonęli najpierw w morzu białoruskim, a dopiero potem swój białoruski zmienili na polski» (Nitsch 1925: 31), ён жа зазначаў, што на Віленшчыне, дзе пражывала літоўскае сялянскае насельніцтва, «białoruszczenie terenu sięga XVIII st., a polszczenie początku XIX» (Nitsch 1925: 31). Нельга аднак не дапусціць меркавання, што некаторыя тэрыторыі, заселеныя літоўскім насельніцтвам, абыйшліся без беларускага пасрэдніцтва і засвойвалі польскую мову наўпрост на падставе літоўскай гаворкі, аднак польская мова, якая бытвала на Віленшчыне, ужо мела характар т. зв. палышчызны беларускай, і літоўцы за ўзорны варыянт польскай мовы у любым выпадку прыімалі той, што ўзнік як змяшэнне беларускіх афіцыйных і гаворкавых элементаў з агульнапольскімі: «różnicy językowej od innych okolic nie ma: przechodząc od litewszczyzny do polszczyzny, ludność nauczyła się jednak polszczyzny białoruskiej» (Nitsch 1925: 32) (гл. Малюнак 1). Менавіта таму ў польскім маўленні літоўскага насельніцтва шмат беларускіх элементаў, пры гэтым, акрамя беларускага ўплыву, невыключана непасрэднае літоўскае ўздзеянне на рэгіянальную польскую мову ў XIX ст., што магло стаць адной з найноўшых прычын яе змянення.

Малюнак 1

З моманту актыўных даследаванняў віленскай польскай мовы, што распачынаюць польскія дыялектолагі на пачатку XX ст. (Ніч, Турская, Швайкоўская), у шэрагу навуковых публікацый адразу была адзначана рэгіянальная моўная з’ява, акрэсленная як «zanik rodzaju nijakiego» (знікненне катэгорыі ніякага роду). Дадзены «zanik» меў наступныя фармальныя прыкметы: назоўнік ніякага роду (далей – н.р.), пераважна з асновай на цвёрды зычны,

напрыклад, *męso > бел. *мяса* > польск. рэгіян. *mięsa* < польск. літар. *mięso* (хаця зрэдчас сустракаюцца прыклады, калі *e*>*a*: польск. рэгіян. *miaszkania*, *usposobienia* < польск. літар. *mieszkanie*, *usposobienie*), а ў тым ліку ўсе ад’ектыўныя формы, уключна з аддзеепрыметнікавай формай прошлага часу на *-l*, з якімі назоўнік спалучаўся ў намінатыве адзіночнага ліку (далей – адз.л.), набывалі канчатак жаночага роду (далей – ж.р.) *-a*: *jedna wiadra tam rzuciona, moja cała razbolala sia, powietrza była zła, wietrzysta, zimna; ta polska wojska przyszła, moja czoła mokra była, nasza mieszkania chłodniejsza*.

Змены фанетычнага характару *o* > *a* / *e* > *a* ў кваліфікатарах н.р., што прыймалася як уплыў беларускай мовы, цягнулі за сабой змены ў парадыгме назоўнікаў н.р., хаця іх скланенне па жаночаму тыпу адбывалася выбарча, і рэдка можна сустрэць прыклады марфалагічнай трансляцыі поўнай парадыгмы такіх назоўнікаў. Прынамсі, сам факт пашырэння жаночай парадыгмы ў віленскай пальшчызне коштам назоўнікаў н.р. дазволіў гаварыць пра знікненне гэтай катэгорыі, а нават пра імкненне славянскай трохчленнай сістэмы родаў звязціся да двухчленнай сістэмы літоўскай мовы, дзе катэгорыя н.р. не сфармавалася.

К. Ніч (Nitsch 1925: 29–30) суадносіў названую з’яву з фанетычнай сістэмай беларускай мовы і зазначаў, што «najwybitniejszą właściwością wileńskiej polszczyzny jest jej akanie, t.j. wymowa nieakcentowanego *o*, a po części *i* *e*, jak *a*, lub prawie jak *a*, np. *karyta* [...]». Называючы аканне «pozostałością po białoruszczyźnie», Ніч лічыў, што менавіта «[...] głosowy system białoruski odbił się bardzo silnie na gramatycznych odmianach. Skoro się mówi *karyta*, *capowiska*, *Wilna*, to wyglądają one jak rzeczowniki żeńskie, mogą więc mieć dalsze przypadki i rodzaje – *przy capowisce*, *do błoty* ...». Гэтай з’яве даследчык не даў канкрэтнай фармулёўкі, а толькі заўважыў, што назоўнікі н.р. «выглядаюць як жаночыя». Акрамя таго Ніч адзначаў, што вылучаная з’ява «niekoniecznie jest pochodzenia litewskiego» (Nitsch 1925: 30). Г. Турская настойвала на ўлічванні «obustronności zapożyczeń z litewskiego, białoruskiego i polskiego» ў віленскай польскай мове, «wzajemnej wymiany językowej» (Turska 1964: 22), адпаведна неабходнасці інтэрпрэтаваць названую з’яву праз літоўскі ўплыў.

Вышэйшыя выказванні падводзяць нас да вылучэння асноўных фактараў, з улікам якіх была выпрацавана раней, але застаецца актуальнай да сёння, тэарэтычная падстава для тлумачэння т. зв. знікнення н.р. ў віленскай польскай мове:

1. **фанетычны фактар**, што звязваўся з беларускім вакалізмам, з вядомым беларускім аканнем, на падставе якога ненаціскны *-o* ў пазіцыі канца слова вымаўляецца як *-a*;

2. **марфалагічны фактар**, што звязваўся з літоўскім канцэптам катэгорыі роду, дзе прадстаўлена двухкампанентная сістэма з адсутнасцю н.р.

Другі фактар быў прыняты за асноўны, адпаведна першы – за ўспамагалыны, у даследаваннях Г. Турскай. Не выказваючы пярэчанняў таму, што «Litwini [...] polszcząc się przyjmowali polszczyznę, która była na wskroś przesiąknięta elementami białoruskimi» (Turska 1951: 7), Турская шматкратна падкрэслівала прысутнасць літоўскага субстрату ў віленскай пальшчызне, што засвойвалася ў XIX ст., а ў ёй у флексіі н.р., сцвярджала, што «*akanie było tylko czynnikiem formalnym nowo nabytej polszczyzny, ułatwiającym odwzorowanie budowy gramatycznej substratu litewskiego*» (Турска 1964: 27). Асобна вылучаючы польскую мову, засвоеную літоўцамі ў XIX ст. без пасрэдніцтва мясцовых беларускіх гаворак, Турская дапушчае ў вылучанай «*gwarze litewskiej*» цалкавітае сціранне фармальных паказнікаў н.р., называе гэта «*całkowitą koincydencją*», іншымі словамі, супадзеннем, змяшэннем формаў н. і ж.р., з чаго вынікае, што н.р. знік, а стварылася двухкампанентная граматычная сістэма родаў на падставе «надфанетычнага фактару», якім для літоўскага насельніцтва была двухродавая сістэма роднай мовы (Turska 1964: 25–26).

Практычнае накладанне формаў н.р. на двухродавую сістэму літоўскай мовы толькі часткова пацвярджае іх адпаведнасць формам ж.р. Напрыклад, польскія дыялектныя формы *mięsa* (літ. *mesa*), *miejsca* (літ. *vieta*), *słońca* (літ. *saulė*), *serca* (літ. *širdis*) супадаюць з ж.р. аналагічных формаў у літоўскай мове, у іншых выпадках такога супадзення можа не назірацца, тады ніякаму роду ў літоўскай мове адпавядае м.р., напрыклад: *siana* – *šienas*, *masła* – *sviestas* і інш. З гэтага вынікае, што вядзецца пра ўплыў агульнай канцэпцыі двухчленнай сістэмы родаў у літоўскай мове, а не пра паслоўнае ўздзеянне літоўскіх формаў ж.р. на формы н.р. у рэгіянальнай польскай мове.

Фанетычны і марфалагічны фактары не разглядаюцца паасобку – знікненне н.р. у віленскай польскай мове прынята тлумачыць як з’яву, што сумяшчае ў сабе беларускі і літоўскі ўплыў, але тэорыя будзецца на падставе выключна фанетычных беларускіх і выключна марфалагічных літоўскіх асаблівасцяў. Адначасова можна сустрэцца з меркаваннем, якое выказваюць вядомыя даследчыкі, калі не толькі дапускаецца, але і сцвярджаецца літоўскі субстрат у знікненні н.р. у віленскай польскай мове, напрыклад, Л. Бэднярчук (Bednarczuk 1999: 71) піша: «*Nie ulega natomiast wątpliwości, że zanik neutrum w dialektach północnobiałoruskich (skąd w języku literackim) i w polszczyźnie wileńskiej jest wynikiem wpływu litewskiego.*»

Беларуская мова даволі кансерватыўная, калі гаварыць пра змены ў сістэме родаў – гэтая сістэма, як і агульнаславянская, складаецца з трох кампанентаў. Таму можна было б пагадзіцца, што ва ўздзеянні беларускай гаворкі на віленскую пальшчызну няма сэнсу шукаць беларускага марфалагічнага фактару знікнення н.р. У сучаснай беларускай літаратурнай мове такая з’ява не назіраецца, хоць усе формы н.р. з гістарычнай асновай на *-*o* пад уплывам акання, што з’яўляецца арфаэпічнай і арфаграфічнай нормай, у ненаціскай пазіцыі сапраўды маюць канчатак *-a*, як і формы ж.р. з асновай на *-*a* ў намінатыве адз.л.: *мяса, кола, возера, масла, сена, наветра* і інш. Толькі ў

намінатыве адз.л. узнікае граматычная аманімія н.р. з ж.р. Спосаб спалучэння з прыметнікамі, займеннікамі, дзеясловамі прошлага часу, сістэма скланення ў адз.л. вызначаюць прыналежнасць гэтых формаў менавіта да н.р. Што датычыцца акання, то сёння ў беларускай мове яно закранае ўсе ненаціскныя *о* ва ўсіх пераднаціскных і паслянаціскных складах, але ў адносінах да ненаціскага *е* не распаўсюджваецца на канцавую пазіцыю формаў н.р.: *поле, сцявяджэнне, надвор'е* і інш. Таму сцявяджэнне, што польск. рэгіян. *mieszkanie, ubrania* з'явіліся з польск. *mieszkanie, ubranie* пад уплывам беларускага акання даволі сумніўна, і, магчыма, гэтыя формы ўзніклі па аналогіі, альбо на падставе іншых фанетычных працэсаў. Турская, напрыклад, бачыць тут літоўскі фанетычны ўплыў з шырокім вымаўленнем *e* (Turska 1964: 23).

У сучаснай беларускай літаратурнай мове можна ўзгадаць адзінкавыя прыклады, якія сведчаць пра пераход формаў н.р. ў ж.р. пад уплывам акання, прычым, некаторыя з іх лічацца запазычаннямі з польскай мовы, напрыклад, *ванна* і *цацка*, параўнайце польск. *wanna, cacko*. Апошнія слова было адзначана ў слоўнічку Аляксандра Валіцкага *Błędy nasze (w mowie i w piśmie, ku szkodzie języka polskiego popełniane, oraz prowincjonalizmy)* (Walicki 1879: 22), які адносіў польск. рэгіян. *cacka* да інтэрферэнцыйнай памылкі з заменай н.р. на ж.р., што сустракаецца толькі «на Litwie».

Блытаніны і зліцця формаў н. і ж.р. не назіралася і ў помніках беларускай пісьменнасці XIV–XVIII ст.ст., хаця аканне развілася ў беларускіх гаворках значна раней. У старажытных тэкстах прысутнічае напісанне *о* ў тых пазіцыях, дзе фанетычна павінна быць аканне. Выпадкі «памылковай» перадачы акання вельмі рэдкія, такія прыклады адлюстроўваюцца тэкстамі на старабеларускай мове ў XV, а часцей ў XVI ст.ст. (Янкоўскі 1983: 107).

Што тычыцца беларускіх гаворак, то н.р. «падобны да жаночага» выступае тут спарадычна у спалучэнні з прыметнікам, напрыклад, *плахая здароўя*. Я. Юрэвіч, што падае гэты прыклад (Юрэвіч 1959: 139), не адзначае, што ён у сукупнасці не датычыць беларускіх гаворак, а з'яўляецца прыкладам з беларуска-рускай «трасянке», у якой, як і ў віленскай пальчшызне, прысутнічае змяшэнне розных моўных элементаў. Далей даследчык прыходзіць да высновы, што змяшэнне формаў роду павінна быць частай з'явай у гаворках, бо няма тут стрымліваючай сілы граматычных норм (Юрэвіч 1959, 141). Ненармаванасць віленскай польскай мовы, расхістанасць агульнапольскай нормы можна лічыць дадатковым фактарам расхістанасці катэгорыі н.р. (акрэсленне ўжывае (Zdancewicz 1966: 89)).

У практыцы дадзенага даследавання, якое замкнулася ва ўзгаданых версіях, мы звярнуліся да аднатыпнай з'явы ў славенскіх гаворках. Тут аканне – жывы фанетычны закон, аднак назіраецца толькі ў дыялектным асяроддзі, а не ў літаратурнай мове. Нас не столькі цікавіла тое, што славенскае аканне прадстаўляе колькасную розніцу галосных ў націскным і ненаціскным палажэнні і звязана з кароткім ненаціскным вакалізмам (Ивич 1969: 63), як

тое, што гэта маладая з’ява (Zemljak, Smole 2003: 51) і таксама, як у беларускай мове, можа тычыцца канцавой ненаціскай пазіцыі кваліфікатара *-o > a* ў н.р. «Akanje je značilno za rovtarska narečja, severne in osrednje dolenske govore, za notranjske govore ob zgornjim toku reke Reke, za babnopoljski govor kosteljskega narečja in za koroško ziljsko narečje» (Zemljak, Smole 2003: 51). Паводле Ф. Рамоўша (Ramovš 1952: 36–37), славенскае аканне, што прывяло да змяшэння н. і ж.р, ахоплівае дыялекты на лінні ад Вузениц і Славень Градца, праз Похар’е – Казьяк – Славенскія Гарыцы – Птуй – Ормаж, часткова сустракаецца в Прэкмур’і, Карынты. Важна, што славенскае аканне і, адпаведна, змяшэнне формаў н. і ж.р. не ўзнікае ў выніку знешняга моўнага ўплыву, а славенскія дыялекты на столькі аддалены ад моўнага асяроддзя віленскай польскай мовы, што яно не можа быць нават падобным. Калі ў віленскай польскай мове катэгорыя роду магла змяняцца ў інтэграцыйных фанетыка-марфалагічных працэсах розных моў, то аценка з’явы ў славенскіх гаворках канцэнтрэецца на ўнутраных моўных законах.

У даследаваннях славенскага змяшэння формаў н. і ж.р. даўно выпрацавалася тэрміналогія, якая ніколі не ўзнікала ў даследаваннях віленскай польскай мовы. Паколькі мы цалкам прызнаем яе слушнасць і адпаведнасць, то будзем карыстацца гэтымі тэрмінамі у тым ліку для апісання віленскай польскай мовы:

- нейтралізацыя н.р. Lenček 1972, Stankiewicz 1965;
- фемінізацыя неўтрум Ramovš 1952, Sławski 1962;
- фармальная фемінізацыя неўтрум (Stankiewicz 1965).

Пры вылучэнні і параўнанні асноўных фактараў, што ўплывалі на фемінізацыю неўтрум у віленскай польскай і славенскіх гаворках, можна прыйсці да цікавых высноваў.

фактары фемінізацыі неўтрум	віленская польская мова		славенскія дыялекты
	беларуская гаворка	літоўская гаворка	
дадатковыя складаючыя			
фанетычны фактар	аканне		аканне
марфалагічны фактар		двухчленная сістэма родаў	нейтралізацыя катэгорыі роду ў мн.л.
фактар чужой гаворкі	разрозніванне родаў на падставе роднай беларускай гаворкі	змяненне аманімчных формаў назоўнікаў н.р і ж.р. па аналогіі	
фактар унутраных моўных законаў			агульная слабасць катэгорыі н.р.
фактар знешняга ўплыву	Аднолькава магчымыя абодва ўплывы		

Табліца 1

Фармальны пераход назоўнікаў н.р. у ж.р. у намінатыве адз.л. адбываецца менавіта ў славенскіх акаючых гаворках: *uoka, neba* (сустракалася яшчэ ў Кузьміча), *ena wakna, uha, kalena, dreva, čeila, korita, sonca*. Тое, што змяненне н.р. маюць перад усім фанетычны і толькі потым марфалагічны характар, падкрэсліваў Ф. Рамоўш (Ramovš 1952: 79). Гэта дазваляе думаць, што аканне – вельмі важны і абавязковы фактар для ўзнікнення названай з’явы ў тым ліку праз беларускае аканне ў віленскай пальшчызне.

Важна, што ў славенскіх дыялектах фемінізацыя неўтрум і нават устанавленне двухкампанентнай сістэмы родаў не адбываецца пад знешнім уплывам. На падставе гэтага можна прыйсці да высновы, што асноўны ўплыў могуць складаць унутранныя моўныя законы, а не інтэграцыйныя працэсы розных моў. Той факт, што ў славенскіх дыялектах двухродавая сістэма не матывавана падобнай мадэллю іншай мовы, зніжае верагоднасць і абавязковасць уздзеяння літоўскай двухродавай сістэмы на віленскую польскую мову, адпаведна, у славенскіх дыялектах вылучаны іншы марфалагічны фактар.

Вылучаным славенскім марфалагічным фактарам з’яўляецца адсутнасць у большасці славенскіх дыялектаў апазіцыі ў канчатках назоўнікаў н. і ж.р. ў множным ліку (далей – мн.л.). Рамоўш падкрэсліваў, што фемінізацыя н.р. можа быць адзначана і ў намінатыве мн.л., дзе супадае парадыгма н. і ж.р. (Рамоўш 1952: 36–37): *jabuke* як *ene*. Ф. Слаўскі (Sławski 1962: 76) падтрымлівае гэты погляд: «Zjawisko to wywołane zostało ujednoczeniem końcówek liczby mnogiej rzeczowników żeńskich i nijakich.» Т. Прыстлі піша, што фемінізацыя н.р. ў мн.л., а таксама ў парным ліку, што ўласціва славенскай мове, магла падтрымаць фемінізацыю н.р. ў адз.л. (Priestly 1984a: 365) альбо справакаваць яе: «lahko domnevamo, da je feminizacija nevtter v ed. [...] sprožil sinkretizem med s. in ž. spolom v drugih številih». Станкевіч выводзіць нейтралізацыю родаў у мн. л. на параўнанне з рознымі славянскімі дыялектамі, падкрэсліваючы, што акурат ў беларускай мове прадстаўлены інавацыйны тып парадыгмы з ліквідацыяй родаў ў мн. л. (Stankiewicz 1965: 185).

Марфалагічны фактар, які абапіраецца на падабенства канчаткаў н. і ж.р. у мн.л., сведчыць пра тое, што ўплыў беларускай гаворкі на нейтралізацыю н.р. ў віленскай польскай мове мог мець больш шырокі спектар і не абмяжоўваўся фанетычным фактарам. Паколькі ў беларускай мове ў канчатках мн. л. адбываецца поўнае выраўнанне катэгорыі роду: *глыбокае возера* (намінатыў н.р. адз.л.), *глыбокая лужына* (намінатыў ж.р. адз.л.) – *глыбокія азёры, глыбокія лужыны* (намінатыў мн.л.), – неабходна ўключыць беларускі марфалагічны фактар у тэорыю нейтралізацыі н.р. у віленскай польскай польскай мове.

Палажэнне, што на фемінізацыю неўтрум у адз.л. маглі паўплываць формы мн. л. у намінатыве і нават ва ўскосных склонах, прыводзіць да вельмі важнай высновы, якая не сфармавалася ў польскіх і беларускіх даследаваннях, аднак

вынікае са славенскіх – намінатыў н.р. адз.л. пачаў успрымацца як форма жаночага роду не праз сагласаванне з ад’ектывамі (*dziecka niazdrowa*), а праз супадзенні ў парадыме назоўнікаў дзвюх формаў роду ў мн. л. (Priestly 1984a: 363-364).

Не менш істотна тое, што даследчыкі славенскіх дыялектаў указваюць сярод ускосных прычынаў фемінізацыі н.р. марфалагічную «слабасць» нейтрум і яго схільнасць да ўласнай нейтралізацыі, да пераходу ў іншы граматычны род Urbančič 1959/60: 185, Прыстлі 1984b: 37. З гэтага вынікае, што фемінізацыя н.р. магла адбыцца ў кожнай з акрэсленых гаворак пры спрыяючых фанетычных і марфалагічных фактарах, і мы гэтыя фактары імкнуліся пералічыць. Што тычыцца віленскай польскай мовы, то ў адрозненні ад славенскіх дыялектаў аслабленню н.р. ў ёй спрыяў надкатэгарыяльны фактар, а менавіта тое, што польская мова не была для мясцовага насельніцтва «роднай», а другаснай.

фактары фемінізацыі нейтрум у віленскай польскай мове	беларуская гаворка	літоўская гаворка
<i>фанетычны фактар</i>	аканне	
<i>марфалагічны фактар</i>	<u>нейтралізацыя катэгорыі роду ў мн.л.</u>	двухчленная сістэма родаў
<i>фактар чужога гаворкі</i>	разрозніванне родаў на падставе роднай беларускай гаворкі	змяненне аманімічных формаў назоўнікаў н.р і ж.р. па аналогіі
<i>фактар унутраных моўных законаў</i>	<u>агульная слабасць катэгорыі н.р.</u>	
<i>фактар знешняга ўплыву</i>	<u>асноўны ўплыў</u>	імаверны ўплыў

Табліца 2

Факты і аналіз фемінізацыі нейтрум у славенскіх дыялектах былі выкарыстаны як дадатковы крытэрыі для ацэнкі падобнай з’явы ў польскай гаворцы Віленшчыны. Гэта дапамагло сфармуляваць шэраг новых палажэнняў адносна названай з’явы, адкарэктаваць пазіцыі, што вынікалі са знешняга літоўскага і беларускага ўплыву, і пашырыць разгляд унутранай моўнай матывацыі нейтралізацыі і знікнення н.р.

Літаратура

- Ивич, Павле, 1969: О древности аканья в славянских языках. *Вопросы языкознания* 3. 59–69.
- Юрэвіч, Яўген, 1959: Змяшэнне граматычнага роду назоўнікаў у беларускай мове. *Працы Інстытута мовазнаўства АН БССР*. Вып 6. Мінск. 138–150.
- Янкоўскі, Фёдар, 1983: *Гістарычная граматыка беларускай мовы*. Мінск.

- BEDNARCZUK, Leszek, 1999: *Stosunki językowe na ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego*. Kraków.
- LENČEK, Rado, 1972: O zaznamovanosti in nevtralizaciji slovnične kategorije spola v slovenskem knjižnem jeziku. *Slavistična revija* 20. 55–64.
- NITSCH, Kazimierz, 1925: Język polski na Wileńszczyźnie. *Przegląd Współczesny* 33. 25–32.
- PRIESTLY, Tom, 1984a: O popolni izgubi srednega spola v selščini: enodobni opis. *Slavistična revija* 32/4. 357–372.
- PRIESTLY, Tom, 1984b: O popolni izgubi srednega spola v selščini: raznodobna rekonstrukcija. *Slavistična revija* 32/1. 37–47.
- RAMOVS, Fran, 1952: *Morfologija slovenskega jezika*. Ljubljana.
- STANKIEWICZ, Edward, 1965: Neutralizacja rodzaju nijakiego w dialektach słowiańskich. *Studia z filologii polskiej i słowiańskiej* 5. Warszawa. 179–187.
- SŁAWSKI, Frantisek, 1962: *Zarys dialektologii południowosłowiańskiej*. Warszawa.
- TURSKA, Halina, 1951: Z zagadnień języka Mickiewicza, Rymy typu *osie – stało się*. *Pamiętnik Literacki* 42. Wrocław. 1–28.
- TURSKA, Halina, 1964: Wpływ substratu litewskiego na fleksję gwary polskiej. *Naukowy komitet językoznawstwa*, referat od 20 II 1964. Warszawa. 22–28.
- URBANČIČ, Boris, 1959/60: Maskulinizacija nevtter pri imenih za bitja. *Jezik in slovstvo* 5/6. 185–186.
- WALICKI, Aleksander, 1879: *Błędy nasze (w mowie i w piśmie ku szkodzie języka polskiego popełniane, oraz prowincjonalizmy)*. Warszawa.
- ZDANCEWICZ, Tadeusz, 1966: *Wpływy białoruskie w polskich gwarach pod Sejnami*. Poznań.
- ZEMPLJAK, Melita, SMOLE, Vera, 2003: Pogostnost in trajanje nenaglašanih izvorno o-jevskih samoglasnikov v nekaterih slovenskih akajočih in ukajočih govorih (instrumentalno-slušna analiza). *Slavistična revija* 51/Posebna številka. 51–65.